

*Musa ÜNAL**

DAHİLDE İŞLEMEDE GÜNCEL SORUNLAR-I

İhracatımızın yaklaşık %40 ını karşılayan dahilde işleme rejimi hemen her sektörde yoğun olarak kullanılmaktadır. Bazı ihracatçıların “*zaten ihracat yapıyoruz, dahilde işleme kullanalım*” mantığıyla yaklaştığı bu rejim doğru yönetilmediğinde, ağır mali müeyyidelerle birlikte hapis cezalarına kadar varan yaptırımlara konu olabilmektedir. Bu yazımızda hem mali hem de cezai sorumluluğa yol açması muhtemel bazı dahilde işleme hatalarına/sorunlarına değinilecektir.

Aşağıda yer verilen konular elbette rejimi kullanan tüm ihracatçılar için söz konusu değildir. Ancak farkında olmadan yapılmış gözden kaçmış hataların bulunması da imkân dahilindedir.

I- DAHİLDE İŞLEMENİN TEMEL MANTIĞININ YANLIŞ ANLAŞILMASI

Rejime ilişkin BKK’nda da ifade edildiği üzere dahilde işlemeyi kullanmanın amacı; “*...Dünya piyasa fiyatlarında hammadde temin etmek, ihracatı artırmak, ihraç ürünlerine uluslararası piyasalarda rekabet gücü kazandırmak, ihraç pazarlarını geliştirmek ve ihraç ürünlerini çeşitlendirmek*” olmalıdır.

Rejimi kullanmak; firmaya uluslararası alanda rekabet gücü kazandırıyorsa, yurtdışı siparişler daha kolay alınabiliyorsa, hepsinden önemlisi işlemlerin mevzuata uygun yönetim ve denetimi titizlikle yapılabiliyorsa beklenen fayda sağlanabilir. İthal eşyasının devletin emaneti olduğu ve yurtdışı edilmesi gerektiği unutulmamalıdır. Aksi halde yüksek maliyetli risklere katlanmak zorunda kalınabilir.

II- MÜEYYİDEYE YOL AÇABİLECEK SORUNLARA ÖRNEKLER

Bu başlıkta yer vereceğimiz örnekler bizzat tarafımızca yapılmış fiili incelemelere dayanmaktadır. Etkin denetlenmediği için bu sorunların bir ya da ya da ihtiva ettiği halde kapatma işlemi tamamlanmış birçok belge bulunabilir. Gümrük idaresi denetiminin bir gün bu durumları ortaya çıkarabileceğini unutmadan firmaların belge kapatma başvurusundan önce benzer hataların yapılıp yapılmadığını incelemeleri faydalı olacaktır.

Sorunlar birkaç başlık ve özet bilgiler halinde işlenecek olup detaya girilmeyecektir. Her bir soruna sayfalar dolusu yazı kaleme alınabilir. Ve sorunlar firmalara özel bir halde farklılık arz edebilir. Burada yer vermediğimiz çok sayıda sorunların var olduğu da malumdur.

1- FİRE SORUNU

Yaklaşık 15 yıldır ülke gündeminde olmasına rağmen gerek kasten gerek sehven fire hususunda müeyyide gerektiren tespitlere yol açılmaktadır. Sözü uzatmadan, işleme faaliyeti sırasında ortaya çıkan ve ekonomik değere haiz olan bütün unsurların ikincil işlem görmüş ürün (İİGÜ) olarak gümrük idaresine beyan edilmesi gerektiğini belirtelim. İİGÜ olduğu halde fire kapsamında değerlendirilerek beyan edilmeyen bir eşya cezai müeyyideye neden olacaktır.

İşleme faaliyetinin gerçekten fire içerip içermediği konusunda bir tereddüt olması halinde ekspertiz raporuyla konuya açıklık getirilebilir. İİGÜ nün belge sahibi firma tarafından çöpe atılması/yakılması o işleme fire niteliği kazandırmayacaktır.

2- ASIL VE İKİNCİL İŞLEM GÖRMÜŞ ÜRÜN

Üretim süreci sonunda elde edilmesi amaçlanan mamul maddeye asıl işlem görmüş ürün(AİGÜ) denir. Bu süreçte elde olmadan ortaya çıkan ve ekonomik değeri bulunan diğer bütün unsurlar da ikincil işlem görmüş üründür. AİGÜ ve İİGÜ miktar beyanları fiilen gerçekleşene göre yapılmalıdır. Biri artarken diğerinin azalacağı dikkate alınarak (fire olmadığı varsayımında) iki unsurun toplamı 100 ü geçmemelidir (105 yapanları gördüm).

AİGÜ nü fazla ihraç ederek İİGÜ beyanından kurtulmak mümkün değildir.

İşleme faaliyetlerinin büyük çoğunluğunda rejimdeki tanımıyla bir fire gerçekleşmediğinden her belgede mutlaka İİGÜ ne yer verilmeli ve doğru hesaplanmalıdır. Aksi halde İİGÜ olarak beyan ettiğiniz kısmın, ihraç edilmemiş AİGÜ olduğu gerçeğiyle karşılaşabilirsiniz.

3- EŞDEĞER EŞYA

Eşdeğer eşya konusu genellikle stoklarda bulunan diğer eşya ile karıştırılmaktadır. Eşdeğer eşyanın ithal eşyası ile GTİP ve nitelik olarak uyumsuzluğu tespit edildiğinde yine ceza söz konusudur. Mevzuatın eşdeğer eşya kısıtlamasına uyulması önem taşır. Sektörün eşdeğer değerlendirmesi ile rejimin eşdeğer kriterleri farklı olduğundan GTİP uyumu dışında mutlaka eşyayı nitelendiren diğer özelliklerinde uyumlu olmasına dikkat edilmelidir.

Eşdeğer eşya da en çok karıştırılan konu karşılığında ithalat yapılmasıdır. Serbest dolaşımdaki eşya kullanılarak üretilen AİGÜ ihraç edildikten sonra buna karşılık bir ithalat yapılmaz ise eşdeğer eşya kullanımı söz konusu olmayacaktır.

4- MİKTAR AŞIMI-EKSİK İHRACAT

Süregelen üretim süreci içinde ithal edilen eşyanın miktar denetimi ile verimlilik durumuna göre ihracı gereken eşya miktarında yanlışlıklar yapılmaktadır. Genellikle rejim kapsamında getirilen eşya ayrı depolanmadığında miktar takibinde sıkıntılar olabilmektedir. Her ne kadar DYS sistemi matematiksel miktarı kontrol etse de ölçü birimlerindeki hatalı girişler kapatma da yada denetimde sorunlara yol açabilmektedir.

Verimlilik oranlarındaki hatalar ve ihraç edilen net ithal eşyasının yanlış hesaplanması eksik ihracatla sonuçlandığından ağır mali müeyyideye belki de soruşturmaya konu olabilmektedir.

III-DEĞERLENDİRME

Yukarıda örneklere çalıştığımız sorunlar sektörde en çok yaşananlara birkaç örnektir. Yaklaşık 15 yıldır dahilde işleme incelemesi yapan bir meslek mensubu olarak rahatlıkla söyleyebilirim ki; esaslı bir gümrük/dahilde işleme denetiminden müeyyidesiz çıkacak belge sayısı çok azdır. Kasıtlı olanları bir kenara bırakarak rejimden bir ihracat desteği olarak yararlanmak isteyen ihracatçı firmaların konuyu ciddiye almaları gerekir. Zaten fazlasıyla

ihracat yapıyoruz diyerek rejimin barındırdığı yüksek riski hafife almanın ağır sonuçları olabilir.

Özetlemek gerekirse;

1-İthalat ve İhracat Miktarının Gerçekleşene Göre Tespiti

2-Etkin Stok ve Üretim Takibi

3-İşleme Faaliyetinin Gümrük Mevzuatına Uyumunun Sağlanması

4-Her Belgenin Ayrı Ayrı Takibi

5-Gümrük Beyanlarının Eksiksiz Tamamlanması

6-Fire-İkincil İşlem Görmüş Ürünün Doğru Tespiti

7-Eşdeğer Eşya Kullanımında Uyum

8-İthal Eşyasının İşlem Görmüş Ürün Olarak Mutlaka İhracı

Gibi hususlara yeterli dikkat ve özenin gösterilmesi olası riskleri minimize edecektir.

IV-SONUÇ

Dahilde işleme bütün risklerine rağmen ithal girdi kullanarak ihracat yapan firmalar için vazgeçilmez bir maliyet destek unsurudur. Son dönemde yurt içi alımların da yaygınlaştırıldığı bu rejim ehil bir ekiple doğru yönetildiğinde cazibesini korumaya devam edecektir.

***Musa ÜNAL**

Yetkilendirilmiş Gümrük Müşaviri

(E. Ticaret Başmüfettişi)